

Biblioteka
JANUS

TIM *press*

Biblioteka

JANUS

CRAIG CALHOUN I MICHEL WIEVIORKA
Manifest za društvene znanosti
s komentarima Edgara Morina i Alaina Tourainea

Naslov izvornika

Manifeste pour les sciences sociales
commenté par Edgar Morin et Alain Touraine

© Editions de la Maison de l'homme, 2015.

© za hrvatsko izdanje:

TIM press d.o.o., Zagreb

Tel.: 01 611 97 13; Faks: 01 611 97 14

E-mail: tim.press@tim-press.hr

www.tim-press.hr

Sva prava pridržana

ISBN 978-953-8075-22-3

Craig Calhoun
Michel Wieviorka

Manifest za društvene znanosti

s komentarima

Edgara Morina i Alaina Tourainea

S francuskoga preveo i pogovor napisao
Rade Kalanj

Zagreb, 2017.

SADRŽAJ

Predgovor hrvatskom izdanju <i>Michel Wieviorka</i>	7
Manifest za društvene znanosti <i>Craig Calhoun i Michel Wieviorka</i>	II
O Manifestu za društvene znanosti <i>Edgar Morin</i>	6I
Treba povećati sposobnost pojedinaca da budu akteri <i>Alain Touraine, razgovor s Julienom Ténédosom</i>	7I
Pogovor hrvatskom izdanju <i>Rade Kalanj</i>	8I

PREDGOVOR HRVATSKOM IZDANJU

Michel Wieviorka

Društvene se znanosti ne trebaju stidjeti svoje prošlosti iako su se katkad vezale uz najgore ideologije, uz rasizam, uz antisemitizam, uz nacionalizam odnosno uz totalitarne režime poput nacizma koji su smatrali da ih je dobro mobilizirati. Ne trebaju se stidjeti ni toga što su se diljem svijeta mogle širiti u furgonima zapadnih kolonizatora i misionara. Jer jasno je da su one u cijelosti, od svog nastanka, prije svega pratile kretanje razuma i traženje istine, objelodanjujući ono što nije bilo vidljivo ili ukazujući na ono za što se još nije čulo, zanimajući se za siromaštvo, za različite oblike dominacije, u radu kao i drugdje, za funkcioniranje institucija, za nade i tegobe migranata ili za smisao religije.

I premda trebaju sačuvati stanje duha koje je pokretalo brojne njihove mislioce u prethodnoj povijesnoj fazi, društvene znanosti od sada moraju imati na umu svijet koji se radikalno preobrazio u odnosu na industrijsko i kolonijalno doba, koje je bilo i „westphalsko“ doba, to jest doba u kojem su okvir društvene misli prije svega tvorile Nacija i Država.

No prije dubljeg upuštanja u to pitanje, treba uzeti u obzir da živimo u teškoj, katkad tjeskobnoj epohi. U trenutku kada je, posvuda u svijetu, zajednički život ugrožen, kada nasilje, netolerancija, društvena nepravda ili odbacivanje drugosti sve češće odnose pobjedu, valja odlučno reći: društvene su znanosti na strani mira i djelovanja, individualnog i kolektivnog, kada je ono daleko od nasilja; one slušaju zahtjeve i očekivanja usredotočena na ljudska prava, one razgrađuju mehanizme društvene nepravde, analiziraju nejednakosti i propituju uvjete koji mogu omogućiti toleranciju ili priznavanje razlika. Drugim riječima, društvene su znanosti na strani demokracije, iako se čini da je demokracija ponekad sklona odreći se i njih i misaonosti koju pružaju: to se osobito događa kad vladavina tržišta i ekonomske slobode dovedu do toga da znanje što ga nude, nositelji moći smatraju beskorisnim, ili kad se demagogija i populizam nametnu kao vladajuće političke snage. No dovoljno je rasuđivati *a contrario* kako bi se uvidjela veza između društvenih znanosti i demokracije: diktature, autoritarni režimi ili totalitarizmi zabranjuju i progone društvene znanosti, osim ondje gdje prihvaćaju staviti se u njihovu službu, gubeći svoju dušu, to jest svoju kritičku dimenziju, koja je ipak bitna.

Društvene su znanosti dugo bile monopol malog dijela svijeta i uglavnom su se razvijale u analitičkom okviru nacionalne države i njezinih međunarodnih produžetaka. No danas one postoje u cijelom svijetu, s mnoštvom istraživača, nastavnika i studenata, one su globalizirane i istodobno se uče misliti globalno, nadilaziti „metodološki nacionalizam“ koji je tako rado kritizirao nedavno

preminuli njemački sociolog Ulrich Beck. Valja reći posve jasno: društvene su znanosti ušle u novu eru koju možemo nazvati postklasičnom, njihove kategorije, njihovi predmeti, njihove metode doživjeli su snažnu obnovu, a lik istraživača potisnuo je lik klasičnog intelektualca, onoga koji u javnoj raspravi sudjeluje bez nužnog oslonca u spoznajama i znanjima što ih pruža zahtjevna istraživačka praksa.

Ta značajna mijena danas izravno zahvaća stotine tisuća osoba u planetarnim razmjerima, o čemu svjedoče tisuće ljudi koje ponekad svake godine okupljaju velika opća udruženja sociologa, antropologa itd., ili specijalizirana udruženja u nekom području svijeta, nekoj kulturnoj sredini ili pak određenoj tematskoj specijalizaciji ili nekom velikom društvenom pitanju. Ona obvezuje da se okonča evolucionizam, koji drži da sva društva slijede iste etape, etnocentrizam i anakronizam koji društveni život misle isključivo polazeći od kategorija svojstvenih samo jednoj zemlji ili jednoj epohi. Ona nas poziva da razvijamo intelektualni život, znanstveni život koji je sposoban strujati između posebnih spoznaja i općih spoznaja, povezivati teorijski zahtjev i empirijski rad, na terenu, u arhivima, u bazama podataka, uključujući i one digitalne, famozne *big data*. Ona ohrabruje pluridisciplinarnost unutar različitih disciplina društvenih znanosti, ali i više od toga, uključujući znanosti katkad nazvane „tvrđima“, i vodeći računa o doprinosu onih koji, iako nisu istraživači, mogu na odlučan način rasvijetliti neki ulog, primjerice socijalni radnici, liječnici, arhitekti.

Ta mijena, nadasve, društvenim znanostima pridaje nove odgovornosti, obvezujući ih da postavljaju

znanstvena, ali i moralna i etička pitanja, a istodobno im otvara nove prostore: upravo stoga tekst koji ćete čitati ima oblik manifesta koji u isti mah afirmira novu, do sada nepoznatu narav razdoblja koje slijedi za društvene znanosti i sjajne perspektive koje im se otvaraju.